MİMARLIK ALANINDA FARKLI YAKLAŞIMLAR

Editör
Dr. Öğretim Üyesi Arzu Çağlar

nobel bilimsel

MİMARLIK ALANINDA FARKLI YAKLAŞIMLAR

Editör: Dr. Öğretim Üyesi Arzu Çağlar

Bilimsel Eserler No. : 741
ISBN : 978-625-7566-84-1
E-ISBN : 978-625-7566-85-8
Basım Sayısı : 1. Basım, Eylül 2021

© Copyright 2021, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

'NOBEL BİLİMSEL ESERLER' Bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni : Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü : Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Redaksiyon : Evrim Korkmaz -evrim@nobelyayin.com-
Sayfa Tasarım : Erhan Bakır -erhan@nobelyayin.com-
Grafik Tasarım Uzmanı : Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım : Lale Yalçın -laleenobel@gmail.com-
Baskı Sorumlusu : Yavuz Şahin -yavuz@nobelyayin.com-
Baskı ve Cilt : Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti. Sertifika No: 47479
İvedik Org. San. 1420. Cad. No. 58/1 Yenimahalle/ANKARA - Tel: 0 312 395 85 71

Kütüphane Bilgi Kartı

Çağlar, Arzu.
Mimarlık Alanında Farklı Yaklaşımlar / *Editör: Arzu Çağlar*
1. Basım. VI + 130 s. 16x23,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-7566-84-1
E-ISBN: 978-625-7566-85-8
1. Mimarlık 2. Geleneksel Konut 3. Yapı Malzemesi

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
Adres: Bahçekapı mh. 2465 sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat Şaşmaz-ANKARA - siparis@nobelyayin.com-
Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65
E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com / www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Arasta, Arkadaş Kitabevi, D&R Mağazaları, Dost Dağıtım, Ekip Dağıtım, Kida Dağıtım, Kitapsan, Nezih Kitabevleri, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri

BÖLÜM YAZARLARI

1. Bölüm
Tarihî Çevrelerde Sokak Örneği: Elazığ Kazım Efendi Sokak

Dr. Öğretim Üyesi Gonca Özer Yaman
Bingöl Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü,
gonca.ozer@hotmail.com

Mimar Mithat Coşkun
mithat-coskun@hotmail.com

2. Bölüm
Mimarlıkta Makine Öğrenmesi Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme

Arş. Gör. Makbule Özdemir
Gazi Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara
makbuleozdemir@gazi.edu.tr

Doç. Dr. Semra Arslan Selçuk
Gazi Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara
semraselcuk@gazi.edu.tr

3. Bölüm
Geleneksel Kırşehir Evlerinin Dış Cephesinde Kullanılan Malzemeler Üzerine Bir Araştırma

Arş. Gör. Merve Başgül
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kırşehir
merve.basgul@ahievran.edu.tr

4. Bölüm
Mimarlık Temel Eğitiminde Kavramsal Tasarım Sürecinde
Algoritmik Düşünme Sisteminin Etkisini İncelemeye Yönelik Bir Çalışma

Arş. Gör. Elif Çam
Gazi Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara
elifcam@gazi.edu.tr

Doç. Dr. Arzu Özen Yavuz
Gazi Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara
arzuozen@gazi.edu.tr

5. Bölüm
Kentsel Açık Alan ve Donatı Tasarımında Kural Tabanlı Yaklaşımların Bir Deneme Üzerinde Kullanımı

Arş. Gör. Metin Kurumak
Gazi Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
metinkurumak@gazi.edu.tr

Doç. Dr. Arzu Özen Yavuz
Gazi Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
arzuozen@gazi.edu.tr

6. Bölüm
Geleneksel Kırşehir Evlerinin Dış Cephesinde Kullanılan Harman Tuğlasının Mühendislik Özelliklerinin Araştırılması

Dr. Öğr. Üyesi Hakan Çağlar
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi,
İnşaat Mühendisliği Bölümü, Kırşehir
c.hakan@ahievran.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Adem Ahıskalı
Kastamonu Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi,
İnşaat Mühendisliği Bölümü, Kastamonu
ahiskali@kastamonu.edu.tr

İnş. Müh. Selçuk Çimen
Bayburt Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,
İnşaat Mühendisliği Bölümü, Bayburt
selcuk_cimen_@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

Bölüm Yazarları iii

1. Bölüm - Tarihî Çevrelerde Sokak Örneği: Elazığ Kazım Efendi Sokak 1
1. Giriş 2
2. Elazığ Tarihî Kent Dokusu ve Zaman İçerisinde Değişimi 4
3. Kazım Efendi Sokak ve Özellikleri 5
4. Kazım Efendi Sokakta Yer Alan Ev Örnekleri 9
   4.1. Sebat Belirgen Evi 9
   4.2. Nüshet Ağel Evi 11
   4.3. Emine Karahan Evi 12
5. Değerlendirme 14
6. Sonuç 17
7. Kaynaklar 18

2. Bölüm - Mimarlıkta Makine Öğrenmesi Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme 21
1. Giriş 22
2. Arka Plan 23
3. Yöntem 24
4. Bulgular 26
   4.1. Seçilen Çalışmaların Gruplandırılması 27
   4.2. Seçilen Çalışmaların İçerik Analizi 29
5. Değerlendirmeler 41
6. Sonuçlar 42
7. Kaynaklar 43

3. Bölüm - Geleneksel Kırşehir Evlerinin Dış Cephesinde Kullanılan Malzemeler Üzerine Bir Araştırma 49
1. Giriş 50
2. Geleneksel Kırşehir Evleri Tarihî ve Genel Özellikleri 51
3. Geleneksel Kırşehir Evlerinin Dış Cephesinde Kullanılan Malzemeler 52
4. Örnek Yapılar Üzerinden Malzeme Tespiti 53
   4.1. Temel 54
   4.2. Taşıyıcı Duvar 54
   4.3. Pencere-Kapı 55
5. Sonuç ve Öneriler 56
6. Kaynaklar 57

4. Bölüm - Mimarlık Temel Eğitiminde Kavramsal Tasarım Sürecinde Algoritmik Düşünme Sisteminin Etkisini İncelemeye Yönelik Bir Çalışma 59
1. Giriş 60
2. Bilgi / Tasarım Bilgisi 61
3. Kavramsal Tasarım Süreci 63
4. Algoritmik Tabanlı Tasarım Süreci 65
5. Algoritmik Tasarım Bilgisi Üretmeye Yönelik Model Denemesi 67
6. Sonuç 72
7. Kaynaklar 74

5. Bölüm - Kentsel Açık Alan ve Donatı Tasarımında Kural Tabanlı Yaklaşımların Bir Deneme Üzerinde Kullanımı 77
1. Giriş 78
2. Biçim Grameri; Tanım, Formalizm 78
   2.2. Standart Biçim Grameri 81
   2.3. Parametrik Biçim Grameri 84
3. Alan Çalışması 86
   3.1. Aşama 1, Bilgi Edinme 87
   3.2. Aşama 2, Analiz 91
   3.3. Aşama 3, Tasarım 91
   3.4. Aşama 4, Değerlendirme ve Sonuç Ürün 108
4. Sonuç 113
5. Kaynaklar 114

6. Bölüm - Geleneksel Kırşehir Evlerinin Dış Cephesinde Kullanılan Harman Tuğlasının Mühendislik Özelliklerinin Araştırılması 119
1. Giriş 120
   1.1. Kırşehir İlinin Tarihsel Gelişimi 120
   1.2. Kırşehir İlinin Coğrafi Özellikleri 121
2. Materyal ve Yöntem 122
   2.1. Materyal 122
   2.2. Yöntem 123
      2.2.1. Numunelere Uygulanan Fiziksel Deneyler 123
      2.2.2. Numunelere Uygulanan Mekanik Deneyler 124
      2.2.3. Taramalı Elektron Mikroskobu (SEM) Görüntüsü 125
3. Deneysel Bulgular ve Değerlendirme 125
   3.1. Numunelerin Fiziksel Deney Sonuçları 125
   3.2. Numunelerin Mekanik Deney Sonuçları 126
   3.3. Numunelerin SEM görüntüleri 127
4. Sonuç ve Öneriler 127
5. Kaynaklar 128

1. BÖLÜM

TARİHÎ ÇEVRELERDE SOKAK ÖRNEĞİ: ELAZIĞ KAZIM EFENDİ SOKAK

Gonca Özer Yaman - Mithat Coşkun

Özet

Tarihî çevreler oluşturuldukları dönemin kültürel özelliklerine ışık tutan önemli değerlerdir. Tarihî çevrelerde yer alan yerleşmeler incelenip analiz edilerek geçmişe ait kültürel değerler ortaya konabilmektedir. Ortaya konan bu veriler, geçmişin kültürel özelliklerinin gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önemli bir yere sahiptir. Elazığ kenti ve çevresi çok eski çağlardan günümüze kadar pek çok uygarlık tarafından yerleşim yeri olmuştur. Elazığ kentinin geçmişten gelen kültürel özelliklerini yansıtan kent dokuları yok olmuş ve kent dokusunda yer alan ögelerin çok azı günümüze kadar ulaşmıştır. Elazığ kent merkezinde geleneksel konut kültürünü yansıtan evlerin bir arada bulunduğu ve bu dokunun korunduğu tek örnek Kazım Efendi sokaktır. Elazığ kent kimliğinin özgün hâlini yansıtan şehir merkezinde ki Kazım Efendi sokağın özelliklerinin belgelenerek gelecek nesillere aktarılması, kültürel geçmişi ve kent belleği açısından önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada, Elâzığ tarihî dokusunu yansıtan Kazım Efendi sokakta bulunan tarihî ev örnekleri incelenerek değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar ile evlerin; mekân özellikleri, yapım tekniği, cephe karakteristikleri ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: *Geleneksel Elâzığ evleri, Kazım Efendi Sokak, Geleneksel konut kültürü, Sokak dokusu.*

1. Giriş

Mekân fiziksel boyutu olduğu kadar toplumsal boyutu da olan bir unsurdur (Fırat, 2002; 43). Mekânın toplumsal boyutu düşünüldüğünde kentsel mekânlar karşımıza çıkmaktadır (Bilsel, 2006). Kentler, fiziki çevreleri ve içinde barındırdıkları kültür özellikleri ile bir bütün oluştururlar (URL-1). Kentsel yapıdaki fiziksel değişimler çok geniş zaman diliminde gerçekleşmektedir. Bu nedenle kentin mekânsal ve işlevsel yapısına ilişkin çalışmalar açısından tarihî kent merkezleri, önemli veriler içermektedir. Bu alanlar, yüzyıllara dayanan deneyimlerin günümüze yansıması oldukları için kentin şehircilik bağlamında birikim düzeyi en fazla olan alanlarıdır (Ünvar, 2016; 130). Sokaklar, kente kimlik kazandıran temel ögelerden biridir (Kuban, 1995; 190) sokağı oluşturan yapılar ve bu yapıların bir araya gelmesi ortaya çıkan doku ve silüet özelliklerinin yanı sıra, toplumla ilk karşılaşılan mekânlar olması sokağı kent yaşamının önemli bir parçası hâline getirmektedir (Cullan, 1996). Sokaklar toplumların kültürel yapıları, yaşam biçimleri ve bu bağlamdaki değişimlerin etkili biçimde algılandığı mekânlardır (URL-1). Tarihî kentler, sivil mimari örnekleri ve yaşam alanları ile bugün varlığını sürdüremeyen dönemlerin yaşama biçimini bizlere aktarmaktadırlar (Öztank, 2013; 44). Tarihî kentlerde yer alan sokak dokuları da kentlerin kültürel geçmişleri hakkında önemli veriler barındırmaktadır. Anadolu geleneksel kent dokusunun sahip olduğu özellikler, değişen yaşam koşulları ve kültür ile gün geçtikçe yok olmakta, günümüz kentlerinde izi kaybolmaktadır (Gürbüz Yoldaş, 2007; 5). Tarihî çevrelerin öne çıkan mekanları olarak geleneksel Türk evi olarak nitelendirebileceğimiz sivil mimari örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel Türk evinin temelleri hakkında literatürdeki bilgiler ışığında, çadır hayatından başlayıp gelen, yaşam alanının doğa ile iç içe olma özelliğinin geleneksel Türk evi kültüründe de devam ettiği sonucuna ulaşılabilir. Bu nedenle geleneksel Türk evinin oluşumunda büyük oranda gerçekçi ve fonksiyonel yaklaşım görülmektedir. Topoğrafya, iklim gibi fiziksel çevre özellikleri mekân oluşumunda ve strüktür tasarımında etkin bir rol oynamaktadır (Uşma, 2018; 258). Birçok kaynakta Türk evinde rastlanan “dışa kapalılık” özelliklerinin kökeninin göçebe yaşamın etkili olduğu dönemlere kadar uzandığı bilgilerine yer verilmektedir (Aksoy, 1963; 39, Cansever, 2002). Geleneksel konutların oluşmasında etkili olan faktörlerden söz edilmektedir. Sedad Hakkı Eldem Türk evinin oluşmasında, iklim faktörlerinin ve yerleşilen alanın topoğrafik yapısının etkilerini vurgulamaktadır (Eldem, 1955; 12).

Bektaş (1996) ise Türk evinin oluşumuna etki eden faktörleri:

- Gerçekçilik, usa uyumluluk (Akılcılık),
- Doğaya, çevre ve yaşam koşullarına uygunluk,
- İçten dışa çözüm şeklinde sınıflandırmaktadır.

Elazığ kenti ve çevresi; uygun iklim koşulları, yerleşmeye elverişli topoğrafik özellikleri ve verimli topraklara sahip olması sebebiyle tarihte pek çok toplumun yerleşme alanı olmuş, zengin bir kültür birikimine sahiptir (Özer, Oral, 2017; 84). Birçok uygarlığın izlerini taşıyan Elazığ kentinde, özellikle Harput ve çevresinde, 19. yüzyılın başlarına kadar pek çok sivil mimari yapılar inşa edilmiştir. Aynı yıllarda kentleşmenin gerekliliklerinden olan, caddeler, çarşılarda oluşmaya başlamıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru kurumları, yapıları ile ortaya çıkmaya başlayan Elazığ kentinin mahalle dokuları ve sivil mimari yapıları da bu yüzyılda oluşmaya başlamıştır. Kentin oluşan ilk mahalle dokuları Harput eteklerinde başlayan ve bugün 1. Harput, 2. Harput caddeleri olarak isimlendirilen caddeler üzerinde oluşmuştur. Bunların yanında Hükümet Konağı, İzzetpaşa Cami, çarşı ve hanların civarında da yeni yerleşim yerleri oluşmaya ve hızla büyümeye başlamıştır (Coşkun, 2008; 26). Özellikle İzzet Paşa Cami ve çevresinde oluşan konut dokusu ile zamanla kent oluşmaya başlamıştır. İzzet Paşa, Aksaray, Kızılay ve Nail Bey mahallesinde oluşan konut dokusu, Anadolu geleneksel konut kültürünün genel özelliklerini taşımaktadır (Yünkül, 2008; 249). Günümüzde pek çok kentin tarihî merkezinin bozulmasına neden olan hızlı ve çarpık kentleşme, Elazığ kentinin de önemli sorunlarından birisidir. Geleneksel Elâzığ konut dokusunu yansıtan çok az eser günümüze kadar ulaşmıştır. Geleneksel dokunun kısmen korunarak günümüze kadar ulaşabildiği örneklerden biri Elâzığ kent merkezinde bulunan Kazım Efendi Sokak'tır. Her geçen gün yok olan kültür mirasının korunması ve mümkün olduğu kadar geleneksel dokusu bozulmadan yaşatılması, belgelerle gelecek kuşaklara aktarılması gerekmektedir.

Bu çalışmada geleneksel Elâzığ tarihî dokusunu yansıtan ve günümüze kadar ulaşan az sayıda örneklerden biri olan Kazım Efendi sokakta incelemeler yapılmıştır. Çalışma kapsamında öncelikle Elâzığ tarihî kent dokusu ve tarihsel süreçte değişim bilgilerine yer verilmiştir. Çalışmanın devamında Kazım Efendi sokağın genel özelliklerine değinilerek sokağın konumu, tarihi ve önemi vurgulanmıştır. Sokakta yer alan evlerin özellikleri ve sokak ile ilişkilerine yer verilmiştir. Daha sonra sokakta yer alan tescilli evler, mekân özellikleri, yapım teknikleri ve cephe özellikleri bakımından değerlendirilerek elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

2. Elazığ Tarihî Kent Dokusu ve Zaman İçerisinde Değişimi

Kent içerisindeki tarihî dokular kentin sosyal ve kültürel yapısı ile ilgili önemli veriler sunmaktadır. Kenti oluşturan mahalle ve sokak dokuları kentlerin önemli mekanları arasında yer almaktadır. Çok eski dönemlerden beri yerleşim alanı olan Elazığ kent merkezinin geçmişi yeni olmakla birlikte Harput ve çevresinde daha eski dönemlerden beri yerleşmeler görülmektedir (Karakaş, 2008; 6). Çevreye hâkim bir konumda olan Harput yerleşkesi de tarih boyunca yerleşme alanı olmuştur (Yünkül, 2005; 21). 1834 yılında idari ve askeri merkezlerin mezraya taşınması, demir yolunun mezradan geçmesi gibi sebeplerle zamanla Harput yerleşkesi taşınarak bugünkü Elazığ kenti oluşmuştur (Memişoğlu, 1977). Harput yerleşkesinin mezraya taşınma sebepleri arasında bütün toprakların tepede olması ve bu sebeple ihtiyacı karşılayamaması da gösterilebilmektedir. Cumhuriyet döneminde Elazığ'da hızlı bir kentleşme görülmüştür. Kente demir yolu gelmiş, geniş düzgün yollar, geniş alanlar okullar açılmıştır (Komisyon, 1982). Kültürel açıdan kent ile yakın ilişkide olan köyler önemli ölçüde nüfus kaybederek ailelerin, çekirdek aile yapısına dönüştüğü görülmektedir (Tuncel, 1994; 553). Topoğrafyanın zorlayıcı etkisinin olmadığı Elâzığ kent merkezinde evler planlandığı ilk dönemlerde plan şemaları ve kat yükseklikleri bakımından benzer nitelikte planlandığı görülmektedir (Şekil 1). 1950'li yıllara kadar mezrada iki ve üç katlı evler yapılırken bu tarihten sonra kentleşme sürecini etkisiyle çok katlı betonarme binalar yapılmaya başlanmıştır (Şekil 2) (Karakaş, 2008; 17-19).

Şekil 1. Gazi Caddesi 1930 yılı görünüm (Balaban, 2006)

Şekil 2. Şehir merkezi 1968 (Balaban, 2006)

Günümüzde kent merkezi eski görüntüsünü tamamen yitirmiş, 50 yıl içerinde Geleneksel Elazığ evi tarihî dokusu yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Günümüzde ayakta kalan sivil mimari örnekler kentleşme sürecinin etkisiyle; şehir içindeki önemini kaybetmiştir (Karakaş, 2008; 18). Elazığ kent merkezinde tarihî dokusunu kısmen koruyabilen tek örnek Kazım Efendi Sokaktır (Şekil 3). Bu sokakata yer alan tarihî evlerin özelliklerinin araştırılarak belgelenmesi bu noktada önem arz etmektedir.

Şekil 3. Elazığ Kazım Efendi Sokak 2006 ve 2020 yıllarından görüntüler

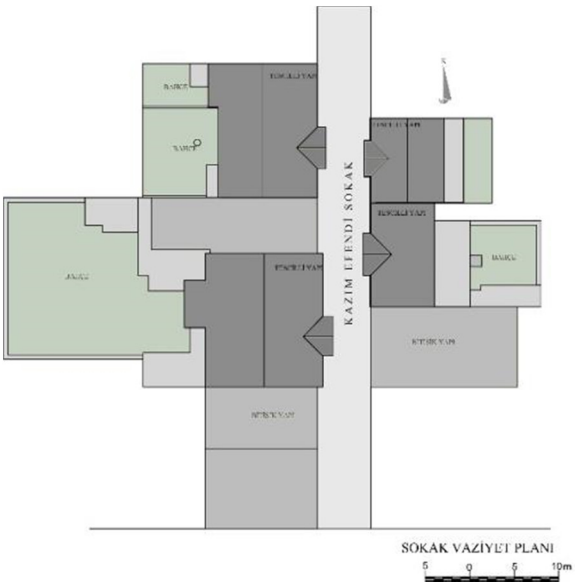
3. Kazım Efendi Sokak ve Özellikleri

Kazım Efendi Sokak Elâzığ kent merkezinde Nailbey Mahallesine yer almaktadır (Şekil 4). Kazım Efendi Sokağının bulunduğu Nailbey Mahallesi 20. yüzyılın başlarından itibaren yerleşim yeri olmuş ve hızla büyüyerek kentin önemli bir mahallesi hâline gelmiştir. Kazım Efendi Sokağında bulunan evlerde 20. yüzyılın ilk yarısında inşa edilmiş ve zaman içinde ihtiyaçlara göre tadilat ve değişikliklere uğrayarak günümüze kadar bir kısmı korunmuştur (Coşkun, 2008; 26). Sokakta tescilli evler bulunmaktadır ve sokakta çok katlı ve betonarme yapılarda görülmektedir. Sokakta yer alan tescilli evler son yıllarda restore edilerek evlerin yeniden kullanımı sağlanmıştır. Şekil 5-6-7'de sokağın 1970 yılı 2006 yılı ve günümüzde ki görüntülerine yer verilmiştir.

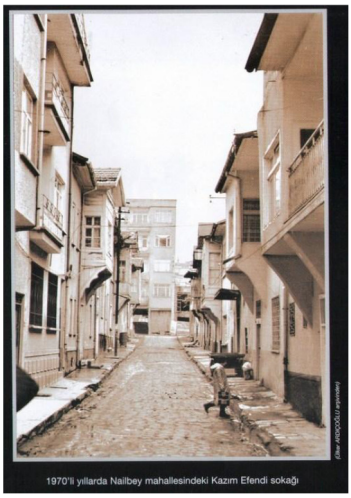

Şekil 4. Kazım Efendi Sokak konumu (google earth'den alınıp düzenlenmiştir).

Kazım Efendi Sokakta bulunan evlerin yerleşimi sokak, bahçe ve ev üçlüsünün bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Sokak genel olarak kuzey güney yönünde bir aks etrafına iki katlı konutlardan oluşmaktadır ve bu yapılar bitişik nizam yapılardan oluşmaktadır ve bahçeler konutların arkasındadır (Şekil 8). Evlere sokaktan girilmektedir ve evlerden geçilerek bahçeye çıkılmaktadır. Konutlarda eve giriş ve evden bahçeye çıkış şeklinde bir sirkülasyon aksı oluşmaktadır (Şekil 9). Evlerin bahçelerinin arkada planlanması konutlar ile sokağın ilişkisinin kesilmemesi beklentisinden kaynaklanabileceğini göstermektedir.

Şekil 8. Kazım Efendi Sokak vaziyet planı

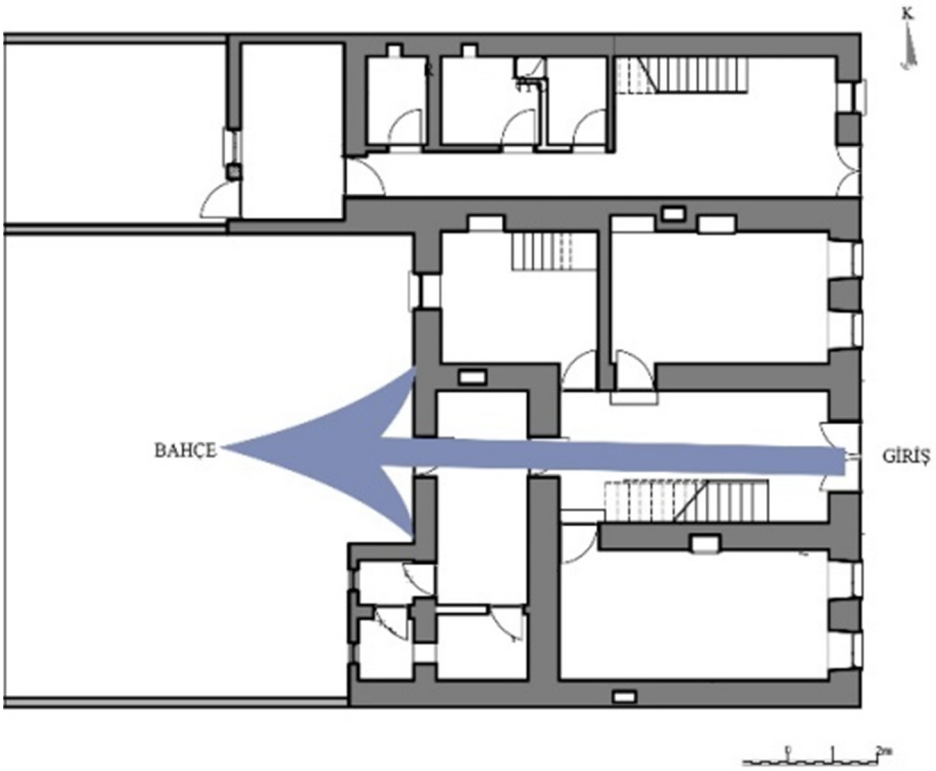
Şekil 5. 1970 yılı Kazım Efendi Sokak (Balaban, 2006) (Karakaş, 2008:18)

Şekil 6. 2006 yılı Kazım Efendi Sokak

Şekil 7. 2020 yılı Kazım Efendi Sokak

Şekil 9. Sokak-ev-bahçe aksı

Bahçeler evlerin önemli bir parçasıdır ve hemen hemen her konutun farklı büyüklükte bahçeleri bulunmaktadır.

Şekil 10. Evlerin bahçe görüntüleri

Sokaktan girişi olan evlerin, ön cepheleri sokak sınırındadır ve giriş bu cepheden sağlanmaktadır. Zemin kat genelde giriş kapısı ve pencerelerle sokağa açılmaktadır. Üst katlar ise şahnişinler (çıkmalarla) ile sokağa açılmaktadır. Sokakların sınır çizgisini tanımlayan evler bitişik nizam düşünüldükleri için yan cephelerini yitirmişlerdir. Bahçeye bakan arka cepheleri ise daha sadedir.

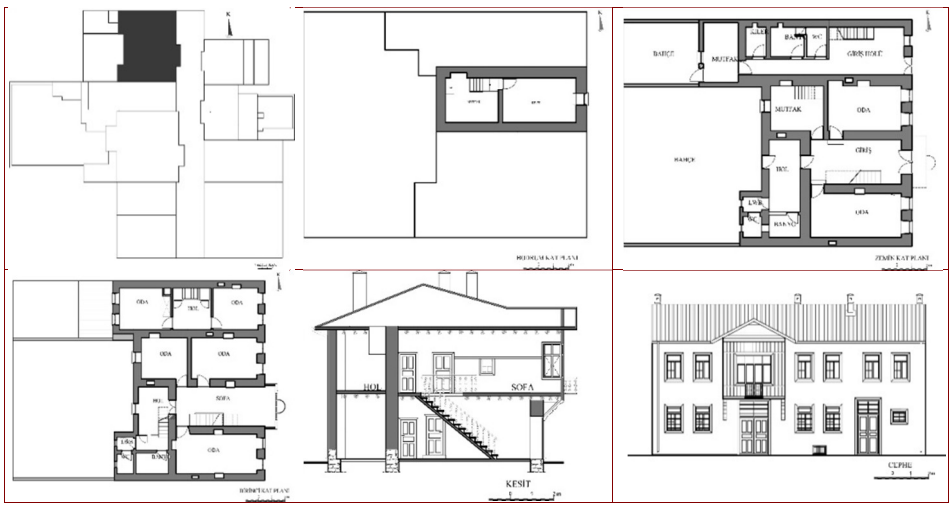
4. Kazım Efendi Sokakta Yer Alan Ev Örnekleri

Elâzığ kent kimliğinin özgün hâlini yansıtan tek sokak olarak 1985 yılında tescil işlemiyle sokakta bulunan tarihî dokuyu yansıtan evler tescillenmiştir (Coşkun, 2008; 26). Sokakta yer alan sivil mimari örnekler restore edilerek bazıları yeniden işlevlendirilmiştir. Çalışmanın bu kısmında sokakta yer alan konut örnekleri; mekânsal özellikleri, cephe özellikleri, yapım teknikleri ve kullanılan yapı malzemeleri gibi kriterler bakımından incelenerek sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Sebat Belirgen Evi

Ada: 67, Parsel: 21'de bulunan ve Arsa Alanı: 270 m^2 olan yapı Sebat Belirgen'e aittir. Konut olarak planlanmış olan yapı restore edildikten sonra yeniden işlevlendirilerek iş yeri olarak kullanılmaktadır. Yapı konut işlevi ile değerlendirildiğinde, zemin kat ve birinci kattan oluşan aynı parsel içerisinde iki evden oluşmaktadır. Birinci evde kiler ve mutfak olarak kullanılan bodrum katta bulunmaktadır.

Tablo 1. Sebat Belirgen evi plan kesit ve cephe özellikleri

Fonksiyon olarak; birinci ev giriş holünün sağ tarafında oda ve mutfak, mutfakla bağlantılı bodruma iniş merdiveni, bodrumda kiler ve mutfak bulunmaktadır. Sol tarafta bir oda, giriş holünün arka tarafında bahçe ile irtibatlı ikinci bir hol, wc-lavabo, banyo mevcuttur. Birinci kata ahşap merdivenle çıkılmakta çıkışın sağ tarafında bir oda ve mutfak, sol tarafında bir oda, arka tarafında hol ve bu hole açılan banyo, wc-lavabo yer almaktadır. Birinci kata çıkışta bulunan sofa önünde ahşaptan yapılan şahnişin mevcuttur. İkinci ev zemin katta; giriş holü, mutfak banyo, wc-lavabo ve bahçeye çıkış kapısı mevcuttur. Birinci kata ahşap merdivenle çıkılmakta ön ve arka cepheye bakan iki oda bulunmaktadır.

Aynı parsel içerisinde iki konutun bir arada olduğu yapıda iki giriş vardır. Birinci eve ortadan girilmektedir ve giriş kapısı ile bahçeye çıkış aksı ile bir simetri ekseni oluşmaktadır. Giriş kapısı çift kanatlı, dikdörtgen formlu ve ahşap malzemeden yapılmıştır. Giriş kapısının sağ ve solunda dikdörtgen ahşap pencereler bulunmakta ve bu pencereler demir korkulukludur. İkinci evin giriş kapısı yine çift kanatlı ahşap ve dikdörtgen formludur. Giriş kapılarının yanında küçük bir pencere ve üst katlarda odalardan dışarıya açılan dikdörtgen formlu iki pencere bulunmaktadır. Yapıda bulunan ikinci konutta şahnişin bulunmamaktadır. Sokakta bulunan yapıların zemin kat pencerelerinde demir koruyucu korkuluklar yapılmıştır. Birinci konutların giriş kapısının üstünde şahnişin (çıkma) bulunmaktadır. Sofa ve odalar çok sayıda pencere ile dışarı açılmaktadır, tuvalet banyo gibi servis mekânlarının pencereleri daha küçük boyutlu ve az sayıda olduğu görülmektedir. Ahşap pencerelerde dikdörtgen form ön plana çıktığı görülmektedir ve bu pencerelerde ikili düzen tercih edilmiştir. Şahnişin genellikle ahşap kaplanmış ve eliböğründelerle desteklenmiştir (Şekil 11).

Şekil 11. Sebat Belirgen evi fotoğraflar

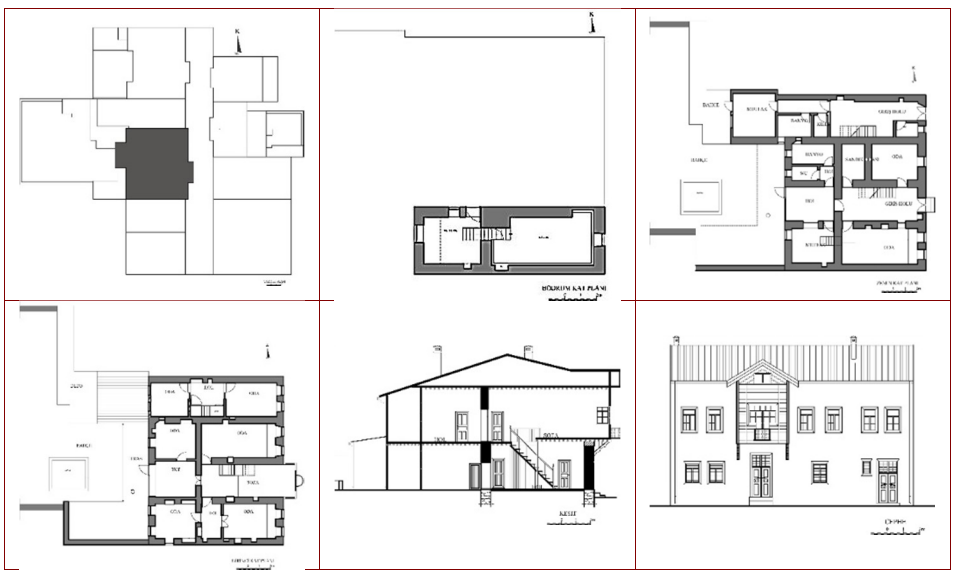
Yapının yapım tekniği ve kullanılan yapı malzemelerine baktığımızda, yapı yığma yapı sistemi ile yapılmış, giriş kotunun 30 cm üstüne kadar moloz taş duvar, üzeri kerpiç duvardan oluşmaktadır. Duvarlar belirli aralıklarla atılan

ahşap kirişlerle (hatıllarla) desteklenmiştir. Ahşap kirişler üstüne döşemeler oturtulmuş ve tahta kaplamadır. Üst döşeme, tahta kaplama yapılarak üzeri çamurdan yapılan harçla örtülmüş ve üzeri beşik çatı ile kapatılmış. Yapı malzemesi ahşap, taş ve kerpiçtir.

4.2. Nüshet Ağel Evi

Ada: 68, Parsel: 23-24' de yer alan Nüshet Ağel'e ait yapı zemin kat ve birinci kattan oluşan aynı parsel içerisinde iki müstakil evden oluşmaktadır. Birinci evde kiler ve mutfak mekânlarının olduğu bodrum katta bulunmaktadır. Birinci eve ortadan girilmektedir ve bir giriş mekânı bulunmaktadır. Girişin iki tarafında oda ve bahçe kısmına geçiş için bir hol mekânı, giriş mekânına bağlanmaktadır. Bahçe kısmına geçiş için kullanılan hole servis mekânları bağlanmaktadır. Giriş mekânında üst kata çıkmak için bir ahşap merdiven bulunmaktadır. Üst kata çıkıldığında sofa ve sofanın iki tarafında birer oda bulunmaktadır. Sofa mekânı yine şahnişin ile sokağa çıkmalı şekildedir. Sofadan bir hole geçilmekte ve bu hol ile balkona geçilmektedir. İkinci ev ise bir giriş holü ve yine bahçe bölümüne geçmek için hol yer almaktadır ve hole servis mekânları da bağlanmaktadır. Giriş mekânında üst kata çıkmak için bir ahşap merdiven bulunmaktadır. Üst kata çıkıldığında bir hole ulaşılmakta ve bu holden iki odaya geçilmektedir.

Tablo 2. Nüshet Ağel evi plan kesit ve cephe özellikleri

Aynı parsel içerisinde iki konutun bir arada olduğu yapıda iki giriş vardır. Birinci eve ortadan girilmektedir ve giriş kapısı ile bahçeye çıkış aksı ile bir simetri ekseni oluşmaktadır. Giriş kapısı çift kanatlı, dikdörtgen formlu ve ahşap malzemeden yapılmıştır. Giriş kapısının sağ ve solunda dikdörtgen ahşap pencereler bulunmakta ve bu pencereler demir korkulukludur. İkinci evin giriş kapısı yine çift kanatlı ahşap ve dikdörtgen formludur. Giriş kapılarının yanında küçük bir pencere ve üst katlarda odalardan dışarıya açılan dikdörtgen formlu iki pencere bulunmaktadır. Yapıda bulunan ikinci konutta şahnişin bulunmamaktadır. Sokakta bulunan yapıların zemin kat pencerelerinde demir koruyucu korkuluklar yapılmıştır. Birinci konutların giriş kapısının üstünde şahnişin (çıkma) bulunmaktadır. Sofa ve odalar çok sayıda pencere ile dışarı açılmaktadır, tuvalet banyo gibi servis mekânlarının pencereleri daha küçük boyutlu ve az sayıda olduğu görülmektedir. Ahşap pencerelerde dikdörtgen form ön plana çıktığı görülmektedir ve bu pencerelerde ikili düzen tercih edilmiştir. Şahnişin genellikle ahşap kaplanmış ve eliböğründelerle desteklenmiştir (Şekil-12).

Yapı diğer yapıda da olduğu gibi yığma yapı sistemi ile yapılmış, giriş kotunun 30 cm üstüne kadar moloz taş duvar, üzeri kerpiç duvardan oluşmaktadır. Duvarlar belirli aralıklarla atılan ahşap kirişlerle (hatıllarla) desteklenmiştir. Ahşap kirişler üstüne döşemeler oturtulmuş ve tahta kaplamadır. Üst döşeme, tahta kaplama yapılarak üzeri çamurdan yapılan harçla örtülmüş ve üzeri beşik çatı ile kapatılmıştır. Yapı malzemesi ahşap, taş ve kerpiçtir.

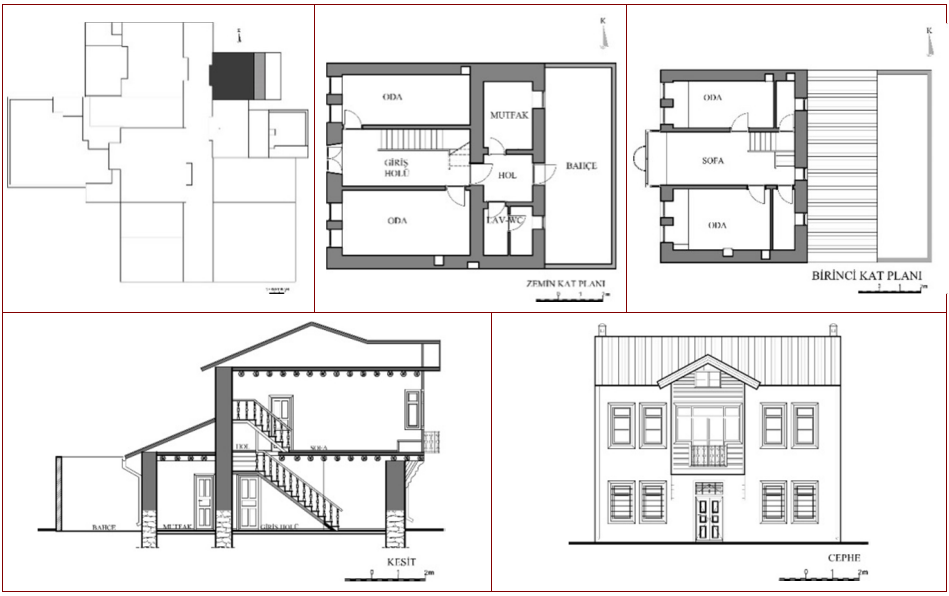
Şekil 12. Nüshet Ağel evi fotoğraflar

4.3. Emine Karahan Evi

Elazığ, Nailbey Mah. Ada: 68, Parsel: 31'de, Arsa Alanı:120 m^2 olan, Emine Karahan'a ait bina zemin kat ve birinci kattan oluşan iki katlı bir yapıdır.

Konut olarak planlanmış olan yapı restore edildikten sonra yeniden İşlevlendirilmiş olup iş yeri olarak kullanılmaktadır.

Tablo 3. Emine Karahan evi plan kesit ve cephe özellikleri

Kazım Efendi Sokakta bulunan bu evin mekânlarının fonksiyon özelliklerine baktığımızda zemin katta giriş mekânı bulunmaktadır. Giriş mekânının sağ ve solunda iki oda ve giriş mekânına bağlana bir hol ile bahçe tarafına geçilmektedir. Bu hole bağlanan mutfak, lavabo ve tuvalet bulunmaktadır. Bu da yaşama mekânları ile servis mekânlarının ayrıldığının göstermektedir. Giriş holünden üst kata ahşap merdivenle çıkılmaktadır. Üst katta sofa ve sofaya açılan iki oda bulunmakta, sofanın önünde ahşap şahnişini (çıkma) mevcuttur.

Tek konut özelliğine sahip olan yapıda, yapıya ortadan girilmektedir ve giriş kapısı ile bir simetri ekseni oluşmaktadır. Evin giriş kapısı çift kanatlı, dikdörtgen formlu ve ahşap malzemeden yapılmıştır. Giriş kapısının iki yanında dikdörtgen ahşap pencereler yer almaktadır ve giriş kapısının üst kısmında ahşap şahnişin bulunmaktadır. Zemin kat pencerelerinde demir korkuluklar yapılmıştır. Üst katlarda odalardan dışarıya açılan dikdörtgen pencereler bulunmaktadır.

Şekil 13. Emine Karahan evi fotoğraflar

5. Değerlendirme

Kazımefendi sokak kuzey güney yönünde bir sokak aksı etrafında bitişik nizam olarak planlanmış iki katlı evlerden oluşmaktadır. Sokakta yer alan tarihî evlerde sokak-ev-bahçe ilişkisi ön plana çıkmaktadır. Konutların bahçeleri sokak cephesinde değil evlerin arkasında planlanmıştır. Bu da mahremiyet ihtiyacının bahçe sokak ilişkisi kurulurken ön plana alındığını göstermektedir. Aynı zamanda evlerin bahçelerinin arkada planlanması konutlar ile sokağın ilişkisinin kesilmemesi amacından kaynaklanabileceğini de göstermektedir. Bahçeler evlerin önemli bir parçasıdır ve hemen hemen her konutun farklı büyüklükte bahçeleri bulunmaktadır. Geleneksel konutlarda bahçeler, konuta ait mekânlardır. Sokaktan girişi olan evlerin, ön cepheleri sokak sınırındadır ve giriş bu cepheden sağlanmaktadır. Zemin kat genelde giriş kapısı ve pencerelerle sokağa açılmaktadır. Üst katlar ise şahnişinler (çıkmalarla) ile sokağa açılmaktadır. Sokakların sınır çizgisini tanımlayan evler bitişik nizam düşünüldükleri için yan cephelerini yitirmişlerdir. Bahçeye bakan arka cepheleri ise daha sadedir.

Sokakta tek konut olarak planlanmış ev örneklerinin yanında iki konutun bir arada olduğu ev örnekleri de görülmektedir. İki konutun bir arada olduğu evlerde hem mekânsal hem de cephe karakteristiği bakımdan birinci konuta önem verilmiş ikinci konut ise daha sade ve küçük planlanmıştır. Konutlara sokaktan girilmekte ve girildiğinde bir giriş mekânı ile karşılaşılmaktadır. Bu mekân da üst kata çıkış merdiveni ve zemin katlarda bulunan diğer mekanlara ve bahçeye geçiş sağlanmaktadır. Konutların sokağa bakan bölümünde odalar

yaşama mekânları bahçeye yönelen bölümlerinde ise servis mekânları planlanmıştır. Ahşap merdivenden üst kata çıkıldığında sofa mekânı düşünülmüştür. Sofa hem yaşama mekânı hem de diğer mekânlara geçiş işlevi ile kullanılmaktadır (Şekil 15). Geleneksel Türk evi plan tipleri ile ilgili en kapsamlı tipolojik çalışmayı Sedat Hakkı Eldem yapmıştır (Eldem, 1968). Eldem'in sınıflandırması ile karşılaştırdığımızda, Kazım Efendi Sokakta yer alan konutlar orta sofalı plan tipolojisini yansıtmaktadır. Aytaç (2004; 15) çalışmasında Elazığ evlerinin genellikle iç ve dış sofalı evlerin çoğunlukta olduğunu, sofasız veya orta sofalı ev sayısı oldukça az rastlandığı bilgilerine yer vermiştir. Sokakta bulunan evlerin geleneksel Elâzığ evlerinde az rastlanan orta sofalı ev örneklerini yansıttığı görülmektedir.

Şekil 14. Kazım Efendi Sokak konutlarda ahşap merdiven

Şekil 15. Kazım Efendi Sokak konutlarda sofa mekânı

Şekil 16. Kazım Efendi Sokak konutlarda iç mekân pencere.

Tek konut özelliğine sahip yapılarda, yapıya ortadan girilmektedir ve giriş kapısı ile bir simetri ekseni oluşmaktadır. Evin giriş kapısı çift kanatlı, dikdörtgen formlu ve ahşap malzemeden yapılmıştır. Ardıçoğlu (1987; 201-202)'nun çalışmasında Harput ve eski Elâzığ evlerinin giriş kapılarının tokmaklarının pirinç olduğu, kapı tokmaklarının kadınlar için ince sesli, erkekeler için kalın sesli tokmakların bulunduğu bilgileri yer almaktadır. Giriş kapısının iki yanında dikdörtgen ahşap pencereler yer almaktadır ve giriş kapısının üst kısmında ahşap şahnişin bulunmaktadır. Zemin kat pencerelerinde demir korkuluklar yapılmıştır. Üst katlarda odalardan dışarıya açılan dikdörtgen pencereler bulunmaktadır. İki konutun bir arada olduğu ev örneklerinde ise iki giriş vardır. Birinci eve ortadan girilmektedir ve giriş kapısı ile bahçeye çıkış aksı ile bir simetri ekseni oluşmaktadır. Giriş kapısı çift kanatlı, dikdörtgen formlu ve ahşap malzemeden yapılmıştır. Giriş kapısının sağ ve solunda dikdörtgen ahşap pencereler yer bulunmakta ve bu pencereler demir korkulukludur. İkinci evin giriş kapısı yine çift kanatlı ahşap ve dikdörtgen formludur. Giriş kapılarının yanında küçük bir pencere ve üst katlarda odalardan dışarıya açılan dikdörtgen formlu iki pencere

bulunmaktadır. Yapılarda bulunan ikinci konutlarda şahnişin bulunmamaktadır. Sokakta bulunan yapıların zemin kat pencerelerinde demir koruyucu korkuluklar yapılmıştır. Birinci konutların giriş kapısının üstünde şahnişin (çıkma) bulunmaktadır. Sofa ve odalar çok sayıda pencere ile dışarı açılmaktadır, tuvalet banyo gibi servis mekânlarının pencerelerinin daha küçük boyutlu ve az sayıda olduğu görülmektedir. Ahşap pencerelerde dikdörtgen form ön plana çıktığı görülmektedir ve bu pencerelerde ikili düzen tercih edilmiştir. Şahnişinler genellikle ahşap kaplanmış ve eliböğründelerle desteklenmiştir (Şekil 17).

Cumba-şahnişin, Türk evinde önemli olduğu kadar kentleri ve sokakları da biçimlendiren önemli bir cephe elemanıdır. Çıkmalar, iç mekânın sokak mekanına açılması ile mekânda alan kazanılmasına, görüş alanlarının genişlemesine, ışığın mekân içerisinde verimli kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Bunların yanında cumbalar yapıya görsel bütünlükte sağlamaktadır (Akdemir, 1994). Sunguroğlu (1967), geleneksel Elazığ-Harput evlerinde cumba-şahnişin cephe elemanının özelliklerini tanımlarken "Beş veya yedi pencerelidir, çıkmanın önünde 3, çıkmanın yanlarında birer pencere olduğu gibi ikide yanlarında vardır. Bunlar ağaç çerçeveli, camlı ve umumiyetle kafeslidir." ifadelerini kullanmıştır. Yaşa (1992; 187), çalışmasında 'Şehir geniş ve düzlüktür. Evler çıkmalıdır (şahnişinlidir) ve sokağa doğru taşar.' ifadelerine yer vermiştir. Sokakta yer alan konutların cumbaları da Sunguroğlu ve Yaşar'ın ifadelerini destekleyen niteliklere sahip olduğu görülmektedir.

Şekil 17. Cephe özellikleri

Evler yığma yapı sistemi ile yapılmış yapılardır. Evlerin yapı malzemesi ahşap, taş ve kerpiçtir. Yapılar, giriş kotunun 30 cm üstüne kadar moloz taş duvar, üzeri kerpiç duvardan yapılmıştır. Duvarlar belirli aralıklarla atılan ahşap kirişlerle (hatıllarla) desteklenmiştir. Ahşap kirişler üstüne döşemeler oturtulmuş ve tahta kaplamadır. Üst döşeme, tahta kaplama yapılarak üzeri çamurdan yapılan harçla

örtülmüş ve üzeri beşik çatı ile kapatılmış. Kontların yapım tekniği dönemin imkânlarına göre ortaya çıkmıştır. Yapı malzemeleri yerel imkânlar ile elde edilebilecek bölge malzemelerinden kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 18. Cephe özellikleri

6. Sonuç

Tarihî kentler, toplumların kültürel yapıları, yaşam biçimleri ve bu bağlamdaki değişimlerin etkili biçimde algılandığı mekânlardır. Elazığ kenti geleneksel konut karakterini yansıtabilen Kazım Efendi Sokak günümüze kadar kent içindeki silüetini bir kısmını koruyarak gelen ender yerleşimlerden biridir. Bu bağlamda çalışmada Kazım Efendi Sokak incelenmiş, sokak ve bu sokakta bulunan ev örneklerinin özellikleri ile ilgili bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Kazım Efendi Sokak kuzey güney yönünde bir sokak aksı etrafında bitişik nizam olan iki katlı evlerden oluşmaktadır. Günümüze tarihî evlerden çok azı ulaşabilmiş ve dokunun devamı yok olarak yerine betonarme çok katlı yapılar yapılmıştır. Sokakta yer alan tarihî evler sokak-ev-bahçe mekânlarından oluşmaktadır. Sokak sınırını evler çizmektedir. Sokakta tek konut olan ev örneğine rastlandığı gibi iki konutun bir arada olduğu ev tipine de rastlanmaktadır. Sokakta yer alan konutlara girildiğinde bir giriş mekânı ile karşılaşılmakta ve bu mekândan bahçeye ve üst kata çıkış, odalara geçiş sağlanmaktadır. Evlerin üst katlarına ahşap merdivenle çıkılmaktadır. Evlerin üst katlarında sofa bulunmakta ve sofada şahnişin yer almaktadır ve sofadan odalara geçiş sağlanmaktadır. Kazım Efendi Sokakta yer alan evler Türk ev tipolojilerinden orta sofalı plan olma özelliği göstermektedir. Evlerin girişleri tek konutlu bina tipinde ortadan iki konutlu bina tipinde ise büyük olan birinci konutta ortadan ve küçük olan ikinci konutta ise yandan yapılmaktadır. Giriş kapıları dikdörtgen formlu ve ahşap malzemeden yapılmıştır. Tek konutlu bina tipinde ve iki konutlu bina tipinin büyük olan konutlarında giriş kapısının üzerinde eliböğründelerle desteklenmiş ahşap şahnişinler bulunmaktadır. Bu şahnişinler ile ön cephede derinlikler oluşturulmuştur.

Girişler kar, yağmur ve güneş gibi iklimsel etkilere karşı korunmuştur. Sofa mekanlarında yer alan bu şahnişinler mekâna, gelen kişilerin görünmesi, sokağa hâkim olma gibi özellikler sağlamıştır. Çok sayıda pencere ile dışarı açılan mekânlar sofa ve odalar olup, servis mekânlarının pencerelerinin daha az sayıda ya da küçük boyutlu olduğu görülmektedir. yaşama mekânlarında çok sayıda pencere bulunması mekânlarda doğal aydınlatma imkânı sağladığı gibi kamusal mekân olan sokağın özel mekânlar ile dolaylı ilişkisini sağlamaktadır. Pencereler dikdörtgen formda ahşap ve ikili düzende düşünülmüştür. Zemin kat pencerelerinde demir parmaklıklar kullanılmıştır. Sokakta bulunan evlerde genellikle ahşap taş ve kerpiç malzeme kullanılarak yığma yapı tekniği ile yapılmıştır. Genellikle ahşap kirişler üzerine döşemeler yapılarak oluşturulmuştur. Bu sokağın korunması ve belgelenerek gelecek kuşaklara aktarılması önemli bir sorumluluktur.

7. Kaynaklar

ARDIÇOĞLU, Ülker, (1987). “Elazığ Ev Mimarisinin Ana Hatları “, Fırat Havzası Sanat Tarihi Sempozyumu, Fırat Üniversitesi, Fırat Havzası Araştırma Merkezi Yayınları, Elazığ, (1987) 201-202.

AKSOY, Erdem, (1963). “Ortamekân: Türk Sivil Mimarisinde Temel Kuruluş Prensibi”, Mimarlık ve Sanat, 7-8: 39-92.

AKDEMİR, Mehmet, (1994). “A’dan Z’ye Anadolu Evleri: Ocak,” Arkitekt, 47-49.

AYTAÇ, İsmail, (2004), “Harput, Elazığ Evleri “, Harput ve Elazığ Evleri, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, Elazığ, s.15.

BALABAN, Mustafa (2000). “Harput’tan Elâzığ’a Fotoğrafın Tarihi Serüveni”, Bizim Külliye Dergisi 5, Elazığ.

BEKTAŞ, Cengiz, (1996). “Türk Evi”, 1. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

BİLSEL, Güven (2006). “Kentsel Tasarım İlkeleri”, Selçuk Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Ders Notları, Konya.

CANSEVER, Turgut, (2002). “Türk Evinin Mimarisi”, Türkler Ansiklopedisi, Cilt 12, 1. Baskı, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

COŞKUN, Mithat (2008). “Elazığ’daki Sivil Mimariye Ait Örnekler (Kazım Efendi Sokak)”, *Mimarlar Odası Elazığ şubesi Dergisi*, sayı:1, Elazığ, s.26.

CULLEN, Gordon, (1996). “The Concise Townscape, Architectural Press”, Oxford.

ELDEM, Sedad Hakkı, (1955). Türk Evi Plan Tipleri, 1. Baskı, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, s: 12 İstanbul.

ELDEM, Sedad Hakkı, (1968). “Türk Evi Plan Tipleri” İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

FIRAT, Serap, (2002). "Kentsel Mekanda Kamusal Alan", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt11,Sayı 4, s:41-72.

GÜRBÜZ YOLDAŞ, Nurcan, (2007). "Anadolu Geleneksel Konut Dokusundaki Çıkmaz Sokak İşlevinin Günümüzdeki Durumunun İrdelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, s:5.

KARAKAŞ, Servet, (2008). "Elazığ Geleneksel Konut Kültürü", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, s.6.

KOMİSYON, "Elazığ", Yurt Ansiklopedisi, C-IV, İstanbul, s.2559-2570.

KUBAN, Doğan, (1995). "Türk Hayatlı Evi", Eren Yayıncılık, İstanbul.

MEMİŞOĞLU, Fikret, (1977). "Elazığ Kılavuzu", Gençlik Basımevi, Elazığ.

ÖZER, Gonca, ORAL, Murat, (2017). "Sürdürülebilirlik Bağlamında; Geleneksel Maride İklimle Uyumlu Yapılar: Elazığ-Harput Evleri Üzerinde İnceleme", Akademia Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi, Cilt 2 Sayı 3, s:83-91.

ÖZTANK, Nimet, (2013). "Afyonkarahisar Geleneksel Konut Mimarisi ve Sokak Dokusunun Analizi", Ege Mimarlık Dergisi, Sayı: 84 (2), s:44-49.

UŞMA, Gökhan, (2018). "Anadolu'daki Geleneksel Türk Evlerinin Kökeni ve Oluşumunu Etkileyen Faktörler", Mimarlık, Planlama ve Tasarım Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar, Gece Akademi Yayınları, s: 258.

ÜNVAR, Hasan, (2016). "Kentsel Morfolojinin Geleneksel Bir Sokak Dokusunu Şekillendirmesi: Kurşunlu Cami Sokak" Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi, 4 (2016) 127-143.

SUNGUROĞLU, İshak, (1968). "Harput yollarında", İstanbul, 204-205.

TUNCEL, Metin, (1994). "Elazığ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c.X, İstanbul, s.552-554.

YAŞA, Recep, (1992). "Harput Evleri", Sanat tarihi, Fırat Üniversitesi, Fırat Havzası Araştırma Merkezi Yayınları, Elazığ, 187-191.

YÜNKÜL, Ayşe, (2005). " Elazığ Evleri", Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s: 21.

YÜNKÜL, Ayşe, (2008). "Elazığ da Abid Ağa Konağı", Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı:13-1, s:249.

URL-1: https://docplayer.biz.tr/2631425-Tarihi-kentsel-dokularda-yasam-kalitesininartirilmasinda-ulasim-sorunu-icin-cozum-onerileri.html

Not: Bu çalışmada TOC inşaat firması tarafından hazırlanan Restorasyon projelerinden yararlanılmıştır. Birgül Erarslan Orhan'a katkılarından dolayı teşekkürlerimizi sunuyoruz.